

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Л.П. Валенкевич, к.е.н.

О.В. Фінкільштейн, магістр

Сумський державний університет

У статті розглянуто та проаналізовано основні види діяльності органів студентського самоврядування у вищих навчальних закладах м. Суми. Запропоновано методичні підходи щодо оцінки ефективності роботи органів студентського самоврядування та шляхи удосконалення існуючої системи управління студентського самоврядування.

З приєднанням України до Болонського процесу перед вищою освітою постає завдання підготовки кадрів нової формації з урахуванням світових стандартів. Одним з основних критеріїв, які пред'являються до спеціалістів з вищою освітою, є вміння самостійно ставити та вирішувати завдання різного рівня складності.

В цьому сенсі, розробка мотиваційного пакету для стимулювання прояву ініціативи студентів на різних напрямках освітньої діяльності, може стати тим самим інструментарієм, що забезпечить практичну складову навчального процесу.

На цей час свої організаторські здібності студенти мають можливість реалізувати в органах студентського самоврядування, діяльність якого в значній мірі регламентована чинним законодавством, однак залишається достатньо повноважень для власної ініціативи ВНЗ.

Теоретичні засади щодо організації органів студентського самоврядування розглянуті у працях таких вітчизняних вчених: О.А. Алексійова [1], Т.Г. Яцків [7], У.А. Ваньковича [2], А.А. Третьякова [6], Т.Н. Волоткевича [3].

Необхідність запровадження дієвої системи управління органами студентського самоврядування відповідно до потреб суспільства та державної політики і актуалізує дану тему.

В Україні у 90-х роках ХХ – на початку ХХІ ст. сформувалась система органів студентського самоврядування. Створенню самоврядних студентських організацій сприяло законодавче впровадження, яке супроводжувалося активною участю у цьому процесі студентських активістів.

Формуючи організаційну вертикаль (навчальний заклад – інститут – факультет – курс –

академгрупа, старостати гуртожитків – поверхів – блоків тощо), розбудовуючи структурні підрозділи самоврядування за напрямками діяльності (навчально-виховний, культурно-масовий, інформаційний, правовий, різноманітні клуби за інтересами тощо) студенти набувають суттєвого досвіду організаторської роботи, розвивають лідерські та управлінські вміння. Все це сприяє вихованню молоді не лише як майбутніх фахівців, а й керівників, організаторів трудових колективів у різних галузях народного господарства.

Час появи студентського самоврядування визначати першим нормативно – правовим актом за незалежної України – невірно. Провівши коротке історичне дослідження, ми можемо констатувати, що студенти з часу появи вищої освіти на території українських земель були задіяні у всіх напрямках сьогоденної діяльності студентів у формах сходок, земляцтв та гуртків, чисельність яких протягом XIX століття постійно зростала. Більш того, поява студентських об'єднань була спричинена власним мотивом, прагненням та інтересом, але кожна студентська організація (наприклад, земляцтво і студентське наукове товариство, старости груп) існували відокремлено, не прослідковувалася співпраця, а отже, і відсутня була система управління та організації студентства. Що ж до радянського періоду, то мотив, прагнення, інтерес, власне, студентства були неможливими. Все, що мало цікавити, вирішували центральні органи. Існувала чітка структура організації, ієрархія підпорядкованості. Інакодумство заборонялось і жорстоко каралось.

На сучасному етапі ОСС, зважаючи на наше історичне дослідження, слід зазначити, що нам у спадок залишилися дієві демократичні традиції та ефективна організаційна структура. Вміле використання спадку сприятиме швидкому розвитку ОСС.

Для дослідження сучасної системи організації органів студентського самоврядування (далі ОСС), ми обрали провідний ВНЗ регіону, університет класичного типу – Сумський державний університет (далі СумДУ) та найстаріший виш м. Суми – Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка (далі СумДПУ). В основі системи управління в обох університетах лежить лінійно-функціональна структура.

Важливим елементом життєздатності системи управління ОСС на сучасному етапі є відносини з адміністрацією ВНЗ. Безумовною перевагою є сприяння та допомога, заохочення ініціативи студентства та стабільне фінансування (наприклад, СумДУ), недоліком – є те, що деякі ОСС все ж залишаються залежними від адміністрації і вона керує їх діяльністю, при цьому не завжди фінансує запропоновані заходи, не надає приміщень (наприклад СумДПУ). Консервативні погляди на організацію студентства з боку керівництва ВНЗ негативно впливають на функціонування і розвиток ОСС в сучасній Україні. Аналіз основних напрямів співпраці адміністрації та ОСС представлені в табл. 1.1

Аналіз, який проведено в таблиці 1.1, дає можливість стверджувати, що студенти

СумДУ мають значно більше можливостей для розвитку своїх як професійних так і організаторських навичок за рахунок співпраці з адміністрацією ніж студенти СумДПУ.

Найбільш застосованим показником оцінки діяльності ОСС є кількісний. Основні кількісні показники роботи ОСС представлені в табл. 1.1 [4;5].

Таблиця 1.1

Аналіз основних напрямів співпраці адміністрації та ОСС

№ п/п	Показник	СумДУ	СумДПУ
1	Демократичність відносин	+	-
2	Нормативно-правове забезпечення	+	+
3	Наявність фінансування	+	часткове
4	Наявність матеріального забезпечення	+	-
5	Підтримка ініціативи студентів	+	+/-
6	Підтримка ініціативи адміністрації	+	+

Аналіз вище наведених показників вказує на нерівномірність та великий розрив між розвитком різних сфер діяльності. Найменш розвинутою є наукова сфера. Це є, безперечно, недоліком, адже головним обов'язком студента є сумлінно навчатися, а студента старших курсів, а особливо магістранта, займатися науковою діяльністю. Студенти СумДУ та СумДПУ приймають активну участь у науковій діяльності, але її ініціатором не виступають.

Таблиця 1.2

Кількісні показники роботи ОСС СумДУ та СумДПУ протягом 2010 – 2011 навчального року

Напрямок діяльності	Показники роботи ОСС СумДУ	Показники роботи ОСС СумДПУ
	К-ть заходів	К-ть заходів
Навчальна	16	6
Наукова	6	0
Адміністративно-господарча	9	4
Волонтерська	10	13
Виховна	23	19
Спортивна	6	21
Всього	70	63

На підставі таблиці 1.2 та аналізуючи діяльність ОСС обох навчальних закладів приходимо до висновку, що кількість проведених заходів не може вважатись таким критерієм, який би в повній мірі розкривав сутність та якість проведених заходів. Кількісний підхід викривлює бачення справжньої роботи органів самоврядування, тому постає задача оцінки якості.

На наш погляд, таким критерієм може виступати показник участі студентів в заходах, які проводяться. Однак, проведення дискотеки не потребує значних зусиль, а кількість бажаючих значна. Написання наукової роботи – це індивідуальна робота, яка вимагає значних витрат часу та праці.

Таким чином, існує об'єктивна необхідність розробки критеріїв та методики оцінки роботи ОСС, які б можна було використовувати на різних ієрархічних рівнях. Отримані результати можуть складати підґрунтя при прийнятті управлінських рішень та мотивації роботи студентства за пріоритетними напрямками.

Враховуючи наявне фінансування, за необхідності визначення критеріїв оцінки діяльності ОСС як на рівні вишу, так і на рівні інститутів, факультетів, потоків (курсів), ми пропонуємо, розробити і визначити вагомі чинники, які впливають на активність студентства, а отже і в кінцевому результаті демонструватимуть ефективність та якість роботи ОСС ВНЗ.

Такий підхід дозволить мотивувати саме пріоритетні напрямки розвитку. Для оцінки ефективності роботи ОСС пропонуємо використання інтегрованого показника I_{OCC} .

$$I_{OCC} = \sum_{i=1}^n K_i \times N_i \times PO_i \quad (1.1)$$

де K_i – корегуючий коефіцієнт i -го інтегрованого напрямку роботи (встановлюється вищим навчальним закладом);

N_i – кількість заходів i -го напрямку діяльності;

PO_i – питома вага залучених студентів до заходів i -го напрямку діяльності.

Під інтегрованим напрямом розуміємо вид діяльності, який включає в себе усі підвиди діяльності цього напрямку.

На нашу думку, встановлення корегуючого коефіцієнту прерогатива кожного навчального закладу в залежності від його специфіки. Його метою є підвищення зацікавленості в розвитку саме того напрямку, який внз для свого розвитку вважає найбільш вагомим. Кожний навчальний заклад самостійно визначає пріоритетні напрямки розвитку.

В нашому випадку для двох навчальних закладів обираємо такими навчальний та науковий напрям роботи. Відповідно встановлюємо коефіцієнти 1,5 та 2,0.

Для інших напрямів корегуючі коефіцієнти встановлюємо на рівні 1,0. Для культурно-масових заходів даний коефіцієнт може встановлюватися менше 1,0, якщо захід є суто розважальним і не потребує значних витрат часу на його підготовку (наприклад, проведення дискотек).

Вихідні дані для обрахунку інтегрованого показника діяльності представлені в таблиці 1.3. Результати обрахунку представлені в таблиці 1.4

Таблиця 1.3

Показники роботи ОСС СумДУ та СумДПУ за 2010 – 2011 навчальний рік

Напрямок діяльності	Показники роботи ОСС СумДУ			Показники роботи ОСС СумДПУ		
	К-ть заходів	К-ть студентів	Охоплення у %	К-ть заходів	К-ть студентів	Охоплення у %
Навчальна	16	400	5,9	6	110	3,5
Наукова	6	720	10,5	0	0	0
Адміністративно-господарча	9	1050	15,4	4	465	15
Волонтерська	10	500	7,4	13	280	9
Виховна	23	1020	15	19	310	10
Спортивна	6	450	6,6	21	400	13
Всього	70	4140	60,8	63	1565	50,5

Таблиця 1.4

Показники роботи ОСС СумДУ та СумДПУ

Напрямок діяльності	Показники роботи ОСС СумДУ				Показники роботи ОСС СумДПУ			
	N	ПО	k	I _{осс}	N	ПО	k	I _{осс}
Навчальна	16	0.059	1.5	1.42	6	0.035	1.5	0.32
Наукова	6	0.105	2.0	1.26	0	0	2.0	0
Адміністративно-господарча	9	0.154	1.0	1.39	4	0.15	1.0	0.6
Волонтерська	10	0.074	1.0	0.74	13	0.09	1.0	1.17
Виховна	23	0.15	1.0	4.78	19	0.10	1.0	1.9
Спортивна	6	0.066	1.0	0.40	21	0.13	1.0	2.73
Всього	70	60,8		9.27	63	50,5		6.72

Аналіз діяльності органів студентського самоврядування приведено в табл.1.4 та свідчить, що студенти СумДУ мають біль можливостей для самореалізації та отримання

менеджерського практичного досвіду в ОСС.

Запропоновану методику з більшою адаптацією до кожного навчального закладу з урахуванням фінансових можливостей можна використовувати для як матеріальної мотивації (премії, оздоровлення, туристичні подорожі для найкращих груп, потоків, факультетів) так і для нематеріальної (визначення найкращого студента, групи курсу, факультету).

Використання запропонованої методики надасть внз можливість в значній мірі активізувати найбільш пріоритетні напрямки діяльності студентства, які забезпечать якісно новий рівень підготовки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексійова О.А. Зміна в соціальному статусі студентства в умовах переходу до ринкової економіки/ О.А. Алексійова, Г.І. Кищенко // Вісник Київського ун-ту. Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка. – К., 1995. – Вип. 1. – С. 87 - 99.
2. Ванькович У.А. Студентське самоврядування в Україні / У. А. Ванькович. – К.: Молодіжна альтернатива, 2004. – 60 с.
3. Волоткевич Т.Н. Самоуправление студентов как фактор развития социальной компетенции молодежи/ Т.Н. Волоткевич. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rapos.ru/Info/download.php?id=29.
4. Студентське самоврядування СумДУ. Офіційний сайт. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tviy.sumdu.edu.ua>.
5. Студентське самоврядування СумДПУ. Офіційна сторінка. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sspu.sumy.ua/index.phparticle&id=179&Itemid=98>.
6. Третьяков А.А. Насколько эффективны органы студенческого самоуправления?/ А.А. Третьяков// Новый мост. – 1 апреля. – С.3 – 4.
7. Яцків Т. Г. Правове регулювання інституту студентського самоврядування в Україні/ Т.Г. Яцків. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.lviv.ua/textes/o_samovr.html